

Huvudman

Åsele kommun
bou@asele.se

Beslut

2024-12-09
Dnr SI 2024:5134
Sida 1 (17)

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Åsele Centralskola i Åsele kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Åsele kommun att senast **fredag den 28 februari 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande särskilt stöd, disciplinära åtgärder och studiehandledning på modersmålet. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Om Åsele kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Åsele kommun ska vidta följande åtgärder

Särskilt stöd

1. Rektorn ska se till att starta utredningar avseende behovet av särskilt stöd för eleverna 8, 11 och 15 (elevförteckning aktbilaga 13). Rektorn ska dokumentera vilket datum en utredning har startats för respektive elev. Denna dokumentation ska ges in till Skolinspektionen (3 kap. 7 § skollagen).
2. Rektorn ska fatta beslut om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram avseende eleverna 2, 15 och 16. Fattade beslut ska ges in till Skolinspektionen (3 kap. 7 och 9 §§ skollagen).
3. För varje utredning om särskilt stöd som avslutas innan den 24 februari 2025, ska rektorn eller den som rektorn överlåtitt beslutanderätten till, fatta beslut om åtgärdsprogram eller beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram. Samtliga beslut som fattas under perioden den 16 december 2024 till den 24 februari 2025 ska ges in till Skolinspektionen (3 kap. 7 och 9 §§ skollagen).
4. Rektorn ska se till att eleven och elevens vårdnadshavare så snart som möjligt underrättas om det fullständiga innehållet i ett beslut

om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram. Åsele kommun ska redogöra för när och på vilket sätt berörda elever och deras vårdnadshavare underrättats om de beslut som fattats enligt punkt 2 och 3 (3 kap. 9 §, 28 kap. 16 § och 29 kap. 10 § skollagen samt 33 § förvaltningslagen [2017:900]).

5. Rektorn ska se till att beslut om anpassad studiegång innehåller en klargörande motivering utifrån rekvisitet att beslut om anpassad studiegång får fattas om det särskilda stödet inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar. Inkom med skolenhetens tre senaste beslut om anpassad studiegång (3 kap. 9 och 12 §§ och 29 kap. 10 § skollagen samt 32 §§ förvaltningslagen).
6. Se till att det efter utvärdering av ett åtgärdsprogram fattas ett nytt beslut om åtgärdsprogram för det fall eleven bedöms vara i behov av fortsatt särskilt stöd, eller beslut om att avsluta åtgärdsprogram om bedömningen är att eleven inte längre är i behov av särskilt stöd. Huvudmannen ska redovisa vilka av skolans åtgärdsprogram som utvärderats under perioden den 16 december 2024 till den 24 februari 2025 samt ange vilket beslut som fattats med anledning av resultatet av utvärderingen. Avseende elev 5 ska huvudmannen inkomma med senast fattade beslut om åtgärdsprogram, eller beslut om att avsluta åtgärdsprogram (3 kap. 9 § och 29 kap. 10 § skollagen samt 31 § förvaltningslagen).

Disciplinära åtgärder

1. Huvudmannen ska se till att beslut om utvisning ur undervisningslokalen dokumenteras av den som utfört åtgärden. Inkom med skriftlig dokumentation över de eventuella utvisningar som skett under perioden den 16 december 2024 till den 24 februari 2025 (5 kap. 7 och 24 §§ skollagen).

Studiehandledning på modersmål

1. Se till att nyanlända elever som tagits emot inom skolväsendet i högstadiet samt andra elever i behov av det, däribland elev 27, erhåller studiehandledning på modersmålet eller på elevernas starkaste skolspråk. Uppgifter om vilka elever som identifierats vara i behov av studiehandledning på sina respektive modersmål samt en redogörelse för hur studiehandledning organiserats för de aktuella eleverna ska ges in till Skolinspektionen i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder (3 kap. 12 i § skollagen och 5 kap. 4 § skolförordningen [2011:185]).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Åsele kommun en anmärkning avseende brister rörande extra studietid, skriftlig rutin för omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning och anmälningsskyldigheten vid kränkande behandling. Åsele kommun ska senast **fredag den 28 februari 2025** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser extra anpassningar.

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:5134) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden inlett en tillsyn av Åsele Centralskola i Åsele kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Åsele Centralskola, årskurserna 6–9, följer gällande bestämmelser om extra anpassningar, särskilt stöd, extra studietid, den disciplinära åtgärden utvisning och åtgärder mot kränkande behandling.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare, personal i elevhälsan och rektorn mellan den 3 och 16 september 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat utdrag ur betygskatalog, ordningsregler och ett antal åtgärdsprogram. Huvudmannen har efter begäran om komplettering inkommit med kompletterande underlag den 9 oktober 2024. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning,

därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet. I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror i den elevförteckning (aktbilaga 13) som myndigheten har sammanställt. Elevförteckningen har kommunicerats med huvudmannen.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Utredning av särskilt stöd efter anmälan

En lärargrupp berättar att när de uppmärksammar att en elev trots extra anpassningar riskerar att inte nå målen fyller de i en blankett och skickar den till elevhälsoteamet (EHT). Enligt lärarna startas det inte alltid en utredning efter att anmälan lämnats in. Det är EHT, där rektorn ingår, som gör en bedömning av om en utredning ska startas eller inte. En annan lärargrupp berättar att de pratar med skolans speciallärare som tar det vidare när de upptäcker att extra anpassningar inte är tillräckliga. Lärarna har dock inte använt den speciella blanketten. En lärare säger att hen tar för givet att informationen hen lämnat till specialläraren tas vidare till rektorn. Samtliga lärare är eniga om att alla elever som trots extra anpassningar riskerar att inte nå målen anmäls och att det inte görs något urval.

Elevhälsans representanter bekräftar att lärarna gör på olika sätt när de anmäler en elevs behov av särskilt stöd. Vissa lärare fyller i en blankett medan andra berättar för elevhälsan direkt att de vill lyfta en elev. Alla lärare är dock medvetna om att blanketten ska fyllas i och blanketten används. Oavsett vilken väg som lärarna väljer kommer informationen till elevhälsan. Även elevhälsans professioner kan anmäla en elev.

På fråga till elevhälsan om vem som beslutar om en utredning av särskilt stöd ska initieras eller inte svarar en representant att de har en "tvådelad mötesprincip". Elevhälsans personal ses på morgonen och kan fundera och fatta beslut som sedan förankras med rektorn. Det är sedan någon av de tre

speciallärarna/specialpedagogerna som genomför utredningen. Behövs övriga professioner i elevhälsan plockas de också in. En representant berättar att utredningen sedan lämnas till rektorn med en rekommendation om det ska sättas in stöd eller inte. Det är rektorn som fattar beslut om att utarbeta ett åtgärdsprogram.

Rektorn beskriver rutinen som så att om personal uppmärksammar en elev, ska personalen använda blanketten "Uppmärksamma till rektor". Blanketten används inte specifikt för att anmäla utredningsbehov av särskilt stöd utan används också för annat som personal vill göra rektorn uppmärksam på, exempelvis hög frånvaro. Rektorn kan dock inte svara på om det har skett att en anmälan om en elevs utredningsbehov kommit in till elevhälsan via en direkt kontakt. Efter inkommen anmälan lyfter rektorn eleven i elevhälsan. Rektorn tycker att rutinen fungerar. Rektorn uppger att rektorn brukar gå igenom rutinen med personalen inför varje skolstart.

Rektorn beskriver att efter anmälan återkopplar elevhälsan till läraren och kontrollerar om läraren har provat alla anpassningar som är möjliga att genomföra. Om läraren har gjort det startas en utredning. Har inte detta gjorts startas inte utredning i varje fall. Läraren får då anmäla på nytt om extra anpassningar skulle visa sig vara otillräckliga. I vissa fall utreds särskilt stöd även om inte samtliga extra anpassningar är provade. Samtidigt uppger rektorn att det alltid startas en utredning om särskilt stöd om en lärare anmäler att en elev ska utredas.

I flera fall förekommer att lärare, elevhälsan och rektorn har olika uppfattning om huruvida en elev har anmälts för särskilt stöd eller inte. Ett exempel på detta är elev 32, där lärare nämner eleven som en elev som trots extra anpassningar riskerar att inte nå målen medan elevhälsan uppger att elevhälsan har pratat om eleven men att det då inte var angående behovet av utredning utan om en tillfällig extra anpassning. Rektorn känner inte till att en anmälan ska ha gjorts.

Elev 8 har betyget F i fem ämnen. Representanter från elevhälsan säger i intervju att de inte vet om elev 8 har anmälts för utredning om särskilt stöd, men att elevhälsan planerar att starta en utredning kring eleven. Rektorn uppger att eleven var anmäld under förra året utifrån frånvaro, men vet inte om eleven är eller har varit anmäld utifrån behov av särskilt stöd. Rektorn uppger att skolan har tittat på orsakerna till elevens frånvaro.

Elev 11 är en elev med betyget F i två ämnen. På fråga till lärare om det finns elever som trots extra anpassningar riskerar att inte nå målen, uppger lärarna att elev 11 är utredd av EHT. En representant ur elevhälsan säger att det är osäkert om eleven är anmäld för behov av särskilt stöd. Eleven får insatser inför en utredning. Rektorn kan inte svara på om eleven är anmäld, men ingen utredning kring elevens behov av särskilt stöd är gjord.

Elev 15 är en elev med betyget E i sex ämnen. Elev 15 har enligt lärarna anmälts till EHT. En representant från elevhälsan berättar att stödbehovet är anmält under vårterminen 2024. Utredning om behov av särskilt stöd startades men fullföljdes inte då eleven inte ville det.

Fatta beslut om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram

Elevhälsan och rektorn uppger att det är rektorn som fattar beslut om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram efter genomförd utredning om särskilt stöd. Rektorn tror inte att det hänt att utredning visat att eleven inte är i behov av särskilt stöd, men om det skulle hända skulle rektorn fatta ett beslut om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram till eleven.

Senare i intervjun nämner rektorn elev 2, 15 och 16, där inget åtgärdsprogram utarbetats efter utredning om särskilt stöd. Skolinspektionen har i begäran om komplettering efterfrågat beslut att inte utarbeta åtgärdsprogram avseende elev 2, 15 och 16. Huvudmannen har inkommit med svar om att inget beslut om att inte utarbeta åtgärdsprogram var aktuellt för dessa elever.

Delgivning av beslut till elev och vårdnadshavare

Rektorn berättar att vårdnadshavare muntligt informeras om möjligheten att överklaga beslut om att utarbeta åtgärdsprogram samt att de skriftligt får ta del av det beslutade åtgärdsprogrammet. Vårdnadshavare får ta del av beslutet så snart det finns tillgängligt.

I tre av de beslut om åtgärdsprogram som Skolinspektionen begärde in i samband med besöket fanns beslutade åtgärdsprogram som myndigheten fick ta del av innan de delgetts berörd elev och elevens vårdnadshavare. Vid en jämförelse av beslutsdatum respektive datum för när elev och vårdnadshavare delgetts besluten framgår att beslut om åtgärdsprogram för elev 13, 24 och 25 delgetts elev och vårdnadshavare mellan 10 och 20 dagar efter det att besluten har fattats.

Beslut om anpassad studiegång

Lärarna berättar att skolan använder sig av anpassad studiegång och anpassade scheman. Lärarna berättar vidare att det är samma arbetsgång vid anpassad studiegång och anpassade scheman som vid åtgärdsprogram.

En representant från elevhälsan berättar att anpassad studiegång och schema föregås av en utredning om elevens behov av särskilt stöd.

Rektorn säger att målsättningen är att eleven ska kunna få så många ämnesbetyg som möjligt, med fokus på kärnämnen. De elever som har ett anpassat schema läser alla ämnen men har mindre undervisningstid. Beslut fattas i båda fallen, ett anpassat schema är en anpassad studiegång.

Skolinspektionen har på plats på skolan begärt att få ta del av fem beslut om åtgärdsprogram. Två av eleverna i fråga har även anpassad studiegång.

Elev 25 har enligt dokumentationen anpassad studiegång där ett ämne har plockats bort i sin helhet. Beslutet saknar emellertid en motivering till varför ämnet plockats bort.

Nytt beslut efter utvärdering

Elevhälsan och rektorn berättar att om det särskilda stödet för en elev efter utvärdering ska fortsätta oförändrat ändras datum på åtgärdsprogrammet och en notering görs om att stödet fortsätter. Rektorn uppger vidare att skolan förser åtgärdsprogrammet med ett nytt datum för uppföljning och utvärdering. Görs ändringar i åtgärdsprogrammets innehåll fattas ett nytt beslut. Om samma insatser däremot fortsätter fattas dock inget nytt beslut.

Rektorn uppger att elev 5 haft resurs i flera år. Elevens behov av särskilt stöd är utrett och eleven har ett åtgärdsprogram. I den sammanställning som Skolinspektionen fått framgår inte att elev 5 har ett åtgärdsprogram. I begärd komplettering inkommer underlag som visar att elev 5:s behov av särskilt stöd utretts i augusti 2022. Av beslutet om åtgärdsprogram daterat den 22 augusti 2022 framgår att åtgärden är att elev 5 ska ha en elevassistent under hela skoldagen under läsåret 22/23. Inget senare daterat underlag har kommit in till Skolinspektionen.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 7 § skollagen framgår bland annat att om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygsriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. Rektorn ska se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att eleven är i behov av särskilt stöd ska eleven ges sådant stöd.

Enligt 3 kap. 9 § skollagen ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av åtgärdsprogrammet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av åtgärdsprogrammet ska det även framgå när åtgärden ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn och i vissa fall kan rektorn inte överlåta sin beslutanderätt till någon annan. Om en utredning

enligt 7 § visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till istället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas.

Av 3 kap. 12 § skollagen framgår att om det särskilda stödet för en elev i grundskolan inte i rimlig grad kan anpassas efter elevens behov och förutsättningar, får ett beslut om särskilt stöd innebära avvikelser från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (anpassad studiegång). I grundskolan ska den anpassade studiegången utformas så att eleven så långt som möjligt får förutsättningar att nå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Rektorn ansvarar för att en elev med anpassad studiegång får en utbildning som så långt det är möjligt är likvärdig med övrig utbildning i den aktuella skolformen.

Av 28 kap. 16 § skollagen framgår att beslut i fråga om åtgärdsprogram får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

Av 29 kap. 10 § skollagen framgår att i ärenden som avser myndighetsutövning mot någon enskild tillämpas bland annat 31–33 §§ förvaltningslagen. Enligt förarbetena gäller paragrafen bland annat när beslut fattas i ärenden om särskilt stöd (prop. 2009/10:165 s.928).

Enligt 31–33 § förvaltningslagen ska det för varje skriftligt beslut finnas en handling som visar bland annat vad beslutet innehåller samt vem eller vilka som har fattat beslutet. Beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klagande motivering om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som varit avgörande för myndighetens ställningstagande. En myndighet som meddelar ett beslut i ett ärende ska så snart som möjligt underrätta den som är part om det fullständiga innehållet i beslutet, om det inte är uppenbart obehövligt. Om parten får överklaga beslutet ska han eller hon även underrättas om hur det går till.

Skolinspektionens bedömning

Utredning av särskilt stöd efter anmälan

Skolinspektionen bedömer att skolan brister i sitt arbete med att utreda särskilt stöd.

Av intervjuvar med från lärare, elevhälsan och rektorn framgår att det är otydligt vad som faktiskt utgör en anmälan om en elevs behov av särskilt stöd, då samma blankett används för olika ändamål. Detta riskerar att medföra att lärare respektive elevhälsan och rektorn kan vara av olika uppfattning kring om en elev anmäls för utredning om särskilt stöd eller för något annat. Av utredningen framgår även att rektorn i förekommande fall inte startat en utredning om särskilt stöd trots kännedom om att

förutsättningarna för en sådan utredning är uppfyllda. Det gäller elev 11, som elevhälsan uppger får "insatser inför en utredning" samt elev 8, som sedan i vart fall läsåret 2023/24 uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation i form av frånvaro och där elevhälsan planerar att starta en utredning om särskilt stöd. Vidare framgår att en utredning om särskilt stöd påbörjats för elev 15 under vårterminen 2024, men att utredningen aldrig slutfördes. Att utredningar om särskilt stöd inte alltid startas när förutsättningarna för en sådan utredning är uppfyllda samt att utredningar inte alltid slutförs utgör brister.

Fatta beslut om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram

Av intervjuer framgår att beslut om att utarbeta åtgärdsprogram fattas efter avslutad utredning i de allra flesta fallen.

Skolinspektionen bedömer dock att det är en brist att beslut om att utarbeta eller inte utarbeta åtgärdsprogram inte fattats för elev 2, 15 och 16. Beslut ska fattas efter avslutad utredning även när slutsatsen blivit att eleven i fråga inte har behov av särskilt stöd.

Delgivning av beslut till elev och vårdnadshavare

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att beslut om åtgärdsprogram i förekommande fall delgetts eleven och dennes vårdnadshavare först mellan 10 och 20 dagar efter det att besluten fattats. Beslut i fråga om åtgärdsprogram ska så snart som möjligt delges eleven och dennes vårdnadshavare.

Beslut om anpassad studiegång

Av det beslut om anpassad studiegång som Skolinspektionen tagit del av avseende elev 25 framgår inte varför andra stödåtgärder inte är tillräckliga, vilket utgör en brist. Beslut om anpassad studiegång är en ingripande åtgärd, varför det är viktigt att besluten motiveras.

Nytt beslut efter utvärdering

Av intervjuer med elevhälsan och rektorn framgår att inget nytt beslut om att utarbeta åtgärdsprogram fattas i de fall då utvärdering visar att det särskilda stödet till en elev ska fortsätta oförändrat. Det är en brist. Även om bedömningen är att stödåtgärderna ska fortsätta oförändrade ska ett nytt formellt beslut fattas och delges eleven och dennes vårdnadshavare.

Elev 5 är en elev där det i intervjuer framkommer att stödet i form av en resurs har pågått över tid och där det senaste beslutet om åtgärdsprogram är daterat i augusti 2022. Att utvärdera och fatta nya beslut därefter är viktigt för att se till att eleven ges stöd utifrån det aktuella stödbehovet.

Utvisning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Eleverna berättar i intervju att det ibland händer att en elev blir utvisad ur klassrummet för att den stör, men att det sällan händer.

En lärare berättar att de finns elever på skolan som blir utvisade ur klassrummet. En lärare säger att det har varit tydligt hur personalen ska agera vid utvisning. Nu är många lärare nya och det är osäkert om lärarna tänker likadant kring utvisning och andra disciplinära åtgärder. En lärare säger att hen har visat ut två elever under de flertalet år hen arbetat på skolan. Ofta går läraren ut och pratar med eleven och den kommer sedan in i klassrummet igen. Flertalet lärare säger att när utvisning skett tar de kontakt med vårdnadshavare för att berätta vad som har hänt. En lärare ger exempel på en utvisning som skett tidigare, då skrev läraren ner vad som hade hänt på en lapp.

Rektorn tror inte att någon elev har blivit utvisad under hösten, men vet att utvisningar har skett tidigare. Rektorn berättar att mentorerna och klasslärarna alltid dokumenterar att det har hänt, men exakt hur dokumentationen görs vet inte rektorn.

Skolinspektionen har begärt in skriftligt underlag från de senaste tillfällena då utvisning använts på skolan, varvid huvudmannen uppgett att det saknas underlag kring detta. Huvudmannen svarar att på frågan till personalgrupperna angående utvisningarna har några nämnt att eleverna fått lämna klassrummet "för att gå ut och andas" för att sedan komma tillbaka in i klassrummet och återuppta undervisningen.

Rättslig reglering

Under de förutsättningar som anges i 5 kap. 7 § skollagen får en lärare besluta om utvisning ur undervisningslokalen för högst återstoden av ett undervisningspass. Åtgärden ska enligt 5 kap. 24 § skollagen dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.

Skolinspektionens bedömning

Elever och lärare berättar att det förekommer att elever visas ut ur klassrum för att de stör. Utvisning ur klassrummet är en disciplinär åtgärd som ska dokumenteras. Lärare och rektorn berättar att åtgärden dokumenteras men vid Skolinspektionens begäran om komplettering uppger huvudmannen att dokumentation saknas. Skolinspektionen bedömer mot bakgrund av detta det visat att utvisning ur klassrummet inte dokumenteras, vilket utgör en brist.

Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervju med elevhälsan framgår att skolan inte har någon studiehandledning på något modersmål samt att nyanlända elever placeras direkt i ordinarie klass. Det läggs en börda på lärare och assistenter i klassrummet att möjliggöra för nyanlända elever att förstå undervisningen, enligt elevhälsan.

Rektorn förklarar att skolan inte har någon egen grupp för nyanlända elever, utan att nyanlända elever som tas emot i skolan bedöms utifrån kartläggningmaterialet för nyanlända och därefter placeras i en årskurs. Skolan kan enligt rektorn inte erbjuda studiehandledning på modersmålet. Det stöd som kan erbjudas är hjälp med vissa översättningsdelar samt att till viss del få läsa och göra prov på engelska eller modersmålet, förutsatt att språkkunskaperna finns på skolan.

Skolinspektionen har under tillsynen tagit upp situationen för elev 27, en elev med betyget F i flertalet ämnen, däribland svenska som andraspråk. Lärarna har i intervju berättat att eleven inte får något särskilt stöd, eleven är nyanländ. Lärarna berättar att eleven inte fått studiehandledning på modersmålet, då skolan inte ger studiehandledning på modersmålet. Lärarna uppger att elev 27 är i behov av stöd. Elevhälsan säger att eleven inte är anmäld för behov av särskilt stöd då eleven inte har ett konkret behov av stöd i ämnen. Ingen utredning om särskilt stöd är heller gjord. Rektorn säger att eleven är nyanländ och att hen kom till skolan under förra läsåret. Innan dess gick eleven på en annan skola. Det stöd som eleven kan erbjudas är hjälp med vissa översättningsdelar samt att till viss del få läsa och göra prov på engelska eller modersmålet.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 12 i § skollagen framgår att nyanlända elever som har tagits emot inom skolväsendet i högstadiet i grundskolan och vars kunskaper har bedömts enligt 3 kap. 12 c §, ska få studiehandledning på modersmålet om det inte är uppenbart obehövligt. Studiehandledningen ska syfta till att ge eleven förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Studiehandledningen får ges på elevens starkaste skolspråk, om det är ett annat än modersmålet.

Enligt 5 kap. 4 § skolförordningen ska en elev få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. En elev som ska erbjudas modersmålsundervisning och som före sin ankomst till Sverige har undervisats på ett annat språk än modersmålet får ges studiehandledning på det språket i stället för på modersmålet, om det finns särskilda skäl.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att studiehandledning på modersmålet inte ges vid skolan. Det framkommer att det saknas möjlighet för nyanlända elever på skolan (årskurs 6–9) att få studiehandledning på modersmålet samt att det läggs en börda på personalen att i klassrummet få nyanlända att förstå undervisningen. För nyanlända elever som mottagits i högstadiet ska studiehandledning på modersmålet ges om det inte är uppenbart obehövt, och andra elever ska få studiehandledning om behovet finns. Av utredningen framgår att elev 27 har F i flertalet ämnen, däribland svenska som andraspråk, samt att eleven får göra vissa prov på engelska eller sitt modersmål. Det framgår dock inte om eleven tagits emot inom skolväsendet i högstadiet eller tidigare. Oaktat när eleven tagits emot inom skolväsendet, bedömer Skolinspektionen emellertid att det framkommit sådana omständigheter som visar att eleven är i behov av studiehandling på modersmålet.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Åsele kommuns verksamhet vid Åsele Centralskola åk 6–9 uppfyller inte författningarnas krav vad gäller särskilt stöd, utvisning och studiehandledning på modersmålet. Det finns därför skäl att förelägga Åsele kommun att vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Extra studietid

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Lärare uppger i intervju att den extra läsläsningstiden är schemalagd i slutet av skoldagen. Ansvarig för den extra undervisningstiden är en anställd som har arbetat länge på skolan i rollen som elevassistent. En lärare uppger att något pass krockar med ordinarie undervisning för vissa årskurser, men att schemat lagts så att alla elever ska ha möjlighet att gå i vart fall någon dag i veckan. Lärarna uppger att det kan bli problem för de högstadieelever som åker skolskjuts då bussen åker klockan 15.15 medan studietiden pågår längre än så.

Rektorn berättar att det är utlagt två timmar extra studietid i veckan för varje årskurs. Rektorn förklarar att en lärarassistent har undervisningen på

den extra studietiden som en del i sin tjänst. Rektorn tillägger att lärarassistenten är en duktig pedagog, trots avsaknad av lärarexamen.

Skolinspektionen har begärt in kompletterande underlag där det framgår att den extra studietiden omfattar 120 minuter per vecka för eleverna i årskurs 6-8 samt 150 minuter per vecka för eleverna i årskurs 9. Den extra studietiden ligger efter att ordinarie undervisning slutat för dagen. För årskurs 6 och 9 slutar den extra studietiden klockan 15.20 respektive 15.40 en dag i veckan, men i övrigt pågår den extra studietiden till som mest klockan 15.10.

Rättslig reglering

Av 1 kap. 3 § skollagen framgår att med undervisning avses processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till skollagen och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden.

Enligt 2 kap. 13, 15 och 18 §§ skollagen ansvarar en legitimerad lärare för den undervisning som han eller hon bedriver och endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen. Om det inte finns någon legitimerad och behörig lärare att tillgå inom huvudmannens organisation eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna får en annan lärare bedriva undervisningen. En sådan lärare ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

Av 10 kap. 5 a § skollagen framgår bland annat att elever i årskurs 4–9 ska erbjudas att frivilligt delta i undervisning i form av extra studietid. Erbjudandet ska omfatta minst två timmar per vecka. Undervisningen ska anordnas under eller i direkt anslutning till skoldagen vid den skolenhet eleven tillhör.

I förarbeten till skollagen framgår att studietiden, inklusive planering och uppföljning, ska genomföras under lärarens ledning. Det kan vara så att eleverna arbetar självständigt i stor utsträckning under studietiden och att det därför inte finns behov av att en lärare ständigt är närvarande i undervisningslokalen. Det är dock lämpligt att en lärare finns tillgänglig under åtminstone delar av studietiden. I de fall extra studietid organiseras i flera grupper samtidigt bör det t.ex. vara möjligt för en och samma lärare att röra sig mellan grupperna medan annan personal svarar på enklare frågor, upprätthåller studiero och bidrar med annat stöd som eleverna kan behöva. Det bör vara upp till huvudmannen att, utifrån lokala behov och förutsättningar, närmare avgöra vilken personal, utöver lärare som ska medverka under studietiden (prop. 2021/22:111 s. 17).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen konstaterar att samtliga elever enligt inskickade scheman har 120 minuter extra läxläsningstid i veckan. Årskurs 9 har mer än så. För två årskurser, 6 och 9, slutar den extra tiden efter det att skolskjutsen har lämnat skolan vissa dagar. För eleverna i årskurs 6 innebär detta att eleverna som åker skolskjuts inte har möjlighet att delta i minst två timmars extra studietid per vecka, vilket utgör en brist. Den extra studietiden ska vidare utgöra undervisning i skollagens mening, vilket innebär att den ska genomföras under lärares ledning. På skolan är det en person anställd som elevassistent/lärarassistent som ansvarar för den extra studietiden, vilket är en brist.

Skriftlig rutin om omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I skolans ordningsregler som Skolinspektionen begärt in inför besöket framgår att skolan är mobilfri, men inget om rutiner för omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning.

Elever nämner i intervjuer förbudet mot att använda mobiltelefoner när utredarna frågar om ordningsregler och beskriver i vilka fall mobiltelefoner kan omhändertas och hur återlämnandet går till. En elev säger att vissa elever brukar bryta mot reglerna men att det inte är ett stort problem.

Lärarna berättar att regler kring mobiltelefoner ofta diskuteras när personalen har konferenser. Personalen har tagit beslut om att det inte ska finnas mobiltelefoner i skolan. Det finns inte skriftligt om detaljerna kring mobiltelefoner utöver skrivningen i skolans ordningsregler.

Rektorn uppger att skolan har haft en skriftlig rutin kring mobilanvändandet och att skolan håller på att upprätta en ny rutin. I dagsläget måste eleverna i mellanstadiet lämna in sina mobiltelefoner och eleverna i högstadiet ska ha sina mobiler inlåsta i sina skåp under skoldagen. Rektorn tillägger att det är något som förmedlats muntligt.

Rättslig reglering

Av 5 kap. 4 e § skollagen framgår att det ska finnas skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som beslutas av rektorn.

Skolinspektionens bedömning

Skolan benämner sig som mobilfri och av intervjuer framgår att mobiltelefoner ska lämnas in i mellanstadiet samt kan omhändertas i högstadiet. Även om eleverna har kunskap om hur reglerna kring mobilfri skola ser ut saknas emellertid skriftliga rutiner för hanteringen av omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk kommunikationsutrustning som både personal och elever kan ta del av och förhålla sig till, vilket utgör en brist

Anmälningsskyldighet vid kränkande behandling

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervjuer med elever framkommer att lärare ingriper om en elev kränker en annan. Samtal hålls med de inblandade eleverna för att reda ut vad som hänt och personalen kontaktar även vårdnadshavare.

Lärarna berättar att de utreder händelser då en elev upplever sig kränkt. Lärarna har samtal med berörda elever följt av samtal med vårdnadshavare respektive samtal med vårdnadshavare och rektor. Elevhälsan kan också involveras i utredningen. Händelserna följs även upp. Lärare uppger att alla kränkningar utreds och att det på det stora hela finns en samsyn kring vad som ska hanteras som en kränkning.

Lärare uppger att en anmälan om kränkande behandling lämnas till rektorn. Rektorerna uppger att anmälan lämnas vidare till huvudmannen. Den skickas inte vidare till huvudmannen automatiskt, utan rektorerna har ett ansvar att redovisa för huvudmannen antalet anmälningar som inkommit och innehållet i anmälningarna. Detta brukar rektorerna, tillsammans med skolchefen, redovisa för huvudmannen fyra gånger per år.

Rättslig reglering

Enligt 6 kap. 10 § skollagen är personal som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten skyldig att anmäla detta till rektorerna. En rektor som får kännedom om att ett barn eller en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Skolinspektionens bedömning

I intervjuer framkommer att lärare utreder händelser av kränkande behandling samt anmäler händelserna till rektorn. Rektorn lämnar i sin tur information till huvudmannen. Anmälningarna samlas enligt rektorn ihop och rapporteras till huvudmannen vid fyra tillfällen om året. Det är en brist i skollagens mening. För att huvudmannen ska kunna fullgöra sin skyldighet att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som krävs för att förhindra kränkande behandling ska anmälningar till huvudmannen göras löpande när händelser inträffar och inte enbart vid ett fåtal tillfällen om året.

Val av ingripande

Skolinspektionen får tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen.

Åsele kommuns verksamhet vid Åsele Centralskola uppfyller inte författningarnas krav vad gäller extra studietid, skriftlig rutin om omhändertagande av mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning och anmälan av kränkande behandling till huvudmannen. Gällande den extra studietiden framgår att den schemalagda tiden skolan avsätter för läxläsning överensstämmer i omfattning med de krav som skollagen ställer. Däremot har elever som åker skolbuss inte möjlighet att delta under hela den schemalagda tiden, som därtill inte leds av lärare. Gällande rutin för mobiltelefoner och annan elektronisk utrustning kan personal och elever tydligt redogöra för vad som förväntades av dem. Anmälan av kränkande behandling till huvudmannen sker, men bara vid ett antal tillfällen per år. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristerna som mindre allvarliga och tilldelar därför Åsele kommun en anmärkning i dessa delar.

Områden utan konstaterade brister

Extra anpassningar

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

De flesta eleverna säger att det är lätt att få hjälp om man behöver det. Några elever säger att de elever som behöver mycket hjälp får det men att det leder till att andra elever inte hinns med.

Lärarna sätter in extra anpassningar när en elev riskerar att inte nå målen. Extra anpassningar kan vara att eleven själv får spela in muntliga uppgifter eller att skriftligt material anpassas. En lärare tillägger att på högstadiet är

det "Tängnåsmaterialet" som används, vilket är ett material för elever i behov av specialundervisning och nyanlända elever. En annan lärare berättar att en anpassning kan vara att läraren tar bort saker för att försöka "snäva in" för eleverna. Lärarna använder fysiska hjälpmedel som sittkuddar, skärmar och hörselkåpor i undervisningen. Lärarna diskuterar extra anpassningar med varandra och vet vilka extra anpassningar som elever de undervisar får i andra lärares moment.

Rektorn berättar att det är tydligt vilka extra anpassningar som läraren kan använda sig av. Skolan har ett dokument där samtliga anpassningar är nedskrivna. En lärare kan också kontakta speciallärare för hjälp med utformningen av extra anpassningar för en elev.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 5 § skollagen framgår att om det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, och inte annat följer av 7 §, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslutet har fattats av juristen Ellen Kalman.

Juristen Rebecka Rasmuson har varit föredragande i ärendet. I ärendets slutliga handläggning har även juristen Johannes Behndig medverkat.